

зміцнення їх партнерських відносин. Про сучасний стан зовнішньоторговельної діяльності в Україні дає уявлення аналіз зовнішньоторговельного балансу України за 2010 р.

За даними Держкомстату України, обсяг експорту товарів та послуг України за 2010 р. становив 63067,1 млн дол США, імпорту – 66180,2 млн дол США. Порівняно з 2009 р. експорт збільшився на 27,9%, а імпорт – на 30,8%. Негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу становило 3113,1 млн дол США (за 2009 р. також негативне – 1312,6 млн дол США).

У 2010 р. обсяги експорту та імпорту товарів України становили відповідно 51430,5 млн дол США та 60739,9 млн дол США і збільшилися порівняно з 2009 р. на 29,6% та на 33,7%. Від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 9309,4 млн дол США (за 2009 р. сальдо також від'ємне – 5737,4 млн дол США). На формування від'ємного сальдо вплинули окремі товарні групи: енергетичні матеріали, нафта та продукти її перегонки (–15941,3 млн дол США), наземні транспортні засоби, крім залізничних (–2780 млн дол США) та полімерні матеріали, пластмаси (–2355,1 млн дол США). Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 0,85 (у 2009 р. – 0,87).

Зовнішньоторговельні операції товарами Україна здійснювала з партнерами зі 217 країн світу. До країн СНД було експортовано 36,4% усіх товарів, до країн ЄС – 25,4% (у 2009 р. – відповідно 33,9% та 23,9%). Найбільші експортні поставки здійснювались до Російської Федерації – 26,1%, Туреччини – 5,9%, Італії – 4,7%, Білорусі – 3,7%, Польщі – 3,5%, Німеччини – 2,9% та Індії – 2,8% від загального обсягу експорту. Із країн СНД імпортовано 44% усіх товарів, із країн ЄС – 31,4% (у 2009 р. – відповідно 43,3 та 33,9%). Найбільшу питому вагу в загальному обсязі імпорту мали Російська Федерація – 36,5%, Китай – 7,7%, Німеччина – 7,6%, Польща – 4,6%, Білорусь – 4,2%, США – 2,9% та Італія – 2,3%.

Основа товарної структури зовнішньої торгівлі України становили мінеральні продукти, недорогочінні метали та вироби з них, механічні та електричні машини, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості, транспортні засоби та шляхове обладнання, продукти рослинного походження.

Обсяг експорту зовнішньої торгівлі послугами України за 2010 р. становив 11636,6 млн дол США і збільшився по відношенню до 2009 р. на 21,2%, обсяг імпорту становив 5440,3 млн дол США та зріс на 5,2%. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі послугами становило 6196,3 млн дол США (за 2009 р. – 4424,8 млн дол США).

Зовнішньоторговельні операції послугами Україна здійснювала з партнерами із 217 країн світу. Експорт послуг до країн СНД становив 48% від загального обсягу експорту, до країн ЄС – 26,8% (у 2009р. – відповідно 39,9% та 31,5%). Імпорт послуг із країн СНД становив 17,2%, з країн ЄС – 54,0% (за 2009р. – 15,2% та 58,8%).

Основними партнерами в експорті послуг були Російська Федерація, на яку припадало 44,2% від загального обсягу експорту, Сполучені Штати Америки – 5%, Сполучене Королівство – 4,7%, Швейцарія – 3,7%, Кіпр – 3,6% та Німеччина – 2,9%. Найбільшу питому вагу в загальному обсязі імпорту мали: Кіпр (15,0%), Російська Федерація (14,5%), Сполучене Королівство (10,8%), Сполучені Штати Америки (6,8%), Німеччина (5,7%), Франція та Туреччина (4,1%).

Експорт послуг до країн-членів ЄС збільшився в основному за рахунок зростання обсягів експорту послуг до Угорщини, Франції та Австрії. Одночасно зменшилися обсяги послуг, наданих Кіпру та Німеччині. Порівняно з 2009 р. обсяги послуг, одержаних із країн-членів ЄС, збільшилися в основному за рахунок зростання обсягів імпорту послуг із Кіпру, Португалії, Швеції. При цьому скоротилися обсяги послуг з Австрії, Франції, Сполученого Королівства, Німеччини, Чеської Республіки та Італії. У структурі зовнішньої торгівлі послугами, як і раніше, переважали транспортні послуги, різні ділові, професійні та технічні, фінансові, подорожі та державні послуги, які не віднесені до інших категорій.

Беручи до уваги аналіз зовнішньоторговельної діяльності за останні роки, слід зазначити, що Україна повинна проводити політику географічної диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків, вести пошук нових джерел критичного імпорту і нових ринків збуту продукції. При цьому пріоритет необхідно надавати тим, хто вбачає в нашій країні рівноправного партнера у співробітництві в галузях високої технології, виявляє готовність сприяти інвестиціям у пріоритетні переробні галузі промисловості, сільське господарство, транспорт, зв'язок, інші об'єкти, тобто допомагає підвищити національний економічний потенціал.

Н.М. Штангей, доц. (ХДУХТ, Харків)

В.Ю. Аксьонова, студ. (ХДУХТ, Харків)

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ

Поступова інтеграція до ЄС – це важлива складова процесу реформування української економіки, входження України до системи світових господарських зв'язків та європейського економічного простору.

Головною складовою інтеграції до Європейського Союзу є створення зони вільної торгівлі та входження у такий спосіб нашої країни до спільного ринку ЄС. Тому постає проблема дослідження позитивних і негативних наслідків такого кроку та вироблення рекомендацій щодо зменшення чи зняття відповідних негативних проявів.

На нашу думку, здійснити таке дослідження варто через призму аналізу впливу застосування до України чотирьох базових свобод спільного ринку ЄС, якими є свобода руху товарів, послуг, капіталу та робочої сили.

Свобода руху товарів є однією із чотирьох базових свобод спільного ринку ЄС. Цілковита інтеграція з внутрішнім ринком Союзу означає, що будь-які товари, вироблені в одній країні-члені ЄС, можуть продаватися без подальшого контролю в будь-якій іншій країні-члені ЄС. Внутрішній ринок, створюючи умови вільної торгівлі від бар'єрів торгівлі в межах Союзу, керується провідною об'єднувальною політикою ЄС, яка надає можливості для дуже важливих економічних досягнень для учасників, але вимагає прийняття всіх норм і стандартів внутрішнього ринку. Це означає не лише скасування всіх митних зборів, прийняття спільних митних тарифів та принципів торговельної політики, а й зняття будь-яких бар'єрів позатарифного характеру. Для забезпечення зовнішньоекономічної безпеки у сферах, щодо яких ЄС вимагає гармонізації, має бути запроваджено нові стандарти, технічні норми та оцінку відповідності, тоді як у сферах, які не підлягають гармонізації, обмеження має бути знято, а управління впорядковано.

Вільний рух послуг на всій території ЄС є наріжним каменем спільного ринку. Щодо послуг, надання яких вимагає безпосереднього контакту з користувачем, головне значення має не тільки усунення технічних і фізичних бар'єрів, які перешкоджають наданню таких послуг, але і право тих, хто надає послуги, оперувати без перешкод на території всього ЄС. Це означає вільне здійснення комерційної діяльності і надання послуг без необхідності встановлення якихось інших форм постійної економічної присутності.

Після вступу України до ЄС вільним наданням послуг буде охоплено і ті сектори економіки, які доти обмежено зазнавали впливу закордонної конкуренції. Згідно з правилами ЄС лібералізація таких видів послуг передбачається на кінець перехідного періоду. Це стосується, зокрема, банківсько-фінансового сектора та деяких інших, які мають преференційні умови. Лібералізація доступу до фінансового ринку є умовою вільного руху капіталу. Для забезпечення зовнішньоекономічної безпеки слід віднайти таку процедуру лібералізації, яка надасть змогу національному фінансовому секторові ефективно надавати послуги і водночас витримувати конкуренцію закордонних структур, які мають більший досвід, знання та капітал.

Після набуття членства у ЄС, Україна буде зобов'язана зняти всі бар'єри, які перешкоджають вільному руху товарів у розширеному Союзі. Митні збори на промислові товари в торгівлі з іншими країнами-членами ЄС буде зведено до нуля. Свобода руху товарів зумовлюється також гармонізацією правових положень, таких як технічні норми, мито, які застосовуються до імпорту з третіх країн, принципи субсидування, правила конкуренції, опосередковане оподаткування тощо. Такі зміни можуть призвести до виникнення проблем у деяких компаній під час підготовки до інтеграції.

Отже, Україні потрібно здійснити ретельний аналіз втрат та переваг курсу на інтеграцію до ЄС, порівняно з курсом на поглиблення економічної інтеграції у рамках СНД без базування останньої на принципах СОТ у коротко- та довгостроковій перспективах.

На нашу думку, ефективність діяльності уряду України на шляху вступу нашої країни до ЄС, особливо у частині приєднання до спільного ринку, з урахуванням необхідності забезпечення зовнішньоекономічної безпеки країни, значною мірою визначатиметься здійсненням запропонованих заходів. Також важливим є продовження наукового пошуку щодо вироблення систем моніторингу забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави в умовах європейської інтеграції України.

А.В. Янчев, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Успішне стратегічне планування діяльності підприємства на ринку залежить від інформації про розвиток ринкової ситуації та господарської діяльності конкурентів, їхніх дій та намірів, потенціалу. Однією із сутнісних ознак ринку, формою суперництва суб'єктів ринкової системи та механізму регулювання виробництва товарів (послуг), яка контролюється з боку держави, є конкуренція.

Суттю формулювання стратегії конкуренції є не лише її внутрішнє середовище, а й зовнішнє. Релевантне зовнішнє середовище дуже широке, оскільки в нього входять соціальні й економічні чинники, проте ключовий аспект зовнішнього оточення підприємств – галузь, у якій воно веде конкурентну боротьбу. Структура галузі має істотний вплив на визначення правил конкурентної гри, а також потенційні стратегії підприємства. Міжнародні чинники, які діють за межами галузі, мають відносно значення, оскільки вони, як правило, впливають на всі підприємства галузі. Справа ж полягає в різних можливостях підприємств пристосовуватися до цього впливу.

У харчовій галузі правила міжнародної конкуренції визначаються п'ятьма чинниками: вхід, загроза заміщення, здатність покупців збивати ціну, здатність постачальників завищувати ціну та суперництво між існуючими конкурентами. Ці чинники засвідчують, що конкуренція в галузі не зводиться лише до гри між підприємствами, які вкоренилися на ринку. Покупці, постачальники, замітники та претенденти на вхід у галузь – усі вони є «конкурентами» підприємств на певному ринку та відіграють різну роль залежно від обставин. Міжнародну конкуренцію в такому широкому значенні можна визначити як розширене суперництво, тому конкурентоспроможність є комплексною проблемою.

В даний момент, на українському ринку молока складається неоднозначна ситуація. За п'ять місяців 2009 р. в Україні виробництво молока склало 4390,5 тис. тон, що на 4,1% менше, ніж за аналогічний період 2008 р. Виробництво молока в сільськогосподарських підприємствах України за січень-травень 2009 р. склало